

7 mavzu: Oziq-ovqat sohasini davlat tomonidan tartibga solish - oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash asosi.

Reja:

- a. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda davlatning iqtisodiy roli;
- b. Oziq-ovqat xavfsizligi agrar siyosat tamoyili sifatida;
- c. Oziq-ovqat xavfsizligining milliy xavfsizlik tizimida o'rni;
- d. Oziq-ovqat mahsulotlari bilan o'zini ta'minlash (oziq-ovqat mustaqilligi) mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning sharti sifatida.
- e. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning me'zonlari va parametrlari.
- f. Mamlakat va hududlar oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga ilmiy yondashuvlar va tamoyillar. Universal oziq-ovqat bilan ko'mak dasturlari.

Kalit so'zlar: Oziq-ovqat xavfsizligi, Agrar siyosat tamoyillari, Milliy xavfsizlik, Oziq-ovqat mustaqilligi, Me'zon va parametrlar, Universal oziq-ovqat.

Fovdalangan adabiyotlar:

Asosiy adabiyotlar

- 1 Abdug'aniyev A., Abdug'aniyev A.A. Agrar siyosat va oziq-ovqat xavfsizligi -(darslik)- T.: TDIU, 2004. - 304 bet.
- 2 Abdug'aniyev A., Avdug'aniyev A.A. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti. Darslik. -T.: O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006 yil. -288 bet.
- 3 Abdug'aniyev A., Abdug'aniyev A.A. - Qishloq xo'jalik iqtisodiyoti. Darslik. -T.: TDIU, 2004. - 304 bet.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Iqtisodiyotning agrar sektori. T.Jo'rayev, Sh. Allayarov, X.Asatullayev, T. Umarov, Ma'ruzalar matni. -T.: TIM, 2012
2. Salomov T. Hamdamov Q.S. Tursunxo'jayev T.L., To'raxo'jayev T.I., Hakomov R.X., O'roqov N.I., Aripov I.M., Jahon qishloq xo'jaligi. O'quv qo'llanma. - T.: TDIU, 2004. - 128 b.
3. Hakimov R. Agrosanoat majmuasi iqtisodiyoti, -T.: MCHJ "RAM-S", - 2007. 367 b.
4. Hakimov R., Otaqulov M., Yusupov E., Yusupov M., Agrosanoat majmui iqtisodiyoti. O'quv qo'llanma. - T.: TDIU, 2004. - 160 b.

Xorijiy adabiyotlar:

1. Gail L. Cramer, Clarence W. Jensen, Douglas D. Southgate, Jr. Agricultural Economics and agrobusiness. - New York, 2001. - 519 p.
2. Just R.E., N Bockstael. Commodity and resource policies in Agricultural Systems, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 1991
3. OECD (2012), Food and Agriculture, OECD Green Growth Studies, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264107250-en>
4. David Colman and Trevor Young, 1989. Principles of Agricultural Economics. Markets and Prices in Less developed countries. Cambridge. Cambridge CB2 1RP, United Kingdom. - 367 c.

Internet saytlari

1. www.samqxi.uz - Samarqand qishloq xo'jalik instituti veb-sahifasi
2. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
3. www.agro.uz - O'zbekiston Respublikasi Qishloq va Suv xo'jaligi vazirligi portali.
4. www.stat.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi portali
5. www.fao.org - Birlashgan millatlarning qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat tashkiloti portali.

1 Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda davlatning iqtisodiy roli;

Oziq-ovqat xavfsizligiga iyerarxiya darajalari bo'yicha aniq tarkiblashtirilgan maqsadlarga ega bo'lgan ko'p darajali tizim sifatida qarash zarur. Mazkur muammoni hal qiluvchi subyektlarga ko'ra global, xududlararo, davlatlararo, davlat, mahalliy, aholi guruhlari va oila (uy xo'jaliklari), ya'ni 7 ta darajalarini ajratib ko'rsatish mumkin.

Oziq-ovqat xavfsizligi muammosini global (jahon) miqyosda xalqaro tashkilotlar va maxsus organlar (FAO, Xalqaro savdo tashkiloti, Oziq-ovqat xavfsizligi qo'mitasi) hal qiladilar. Ularning asosiy vazifasi insoniyat rivojlanishini ta'minlash maqsadida davlatlar iqtisodiyotini barqarorlashtirishga ko'maklashishdir. Mazkur vazifalarni amalga oshirish:

- ishlab chiqarish hajmini oshirib borishga ta'sir ko'rsatuvchi uzoq muddatli dastur va loyihalarni ishlab chiqish va joriy etish;

- zaxiralarni yaratish va noqulay iqtisodiy va ekologik vaziyatlarda yordam tashkil qilish orqali amalga oshiriladi.

Davlat va davlatlararo darajada oziq-ovqat xavfsizligining asosiy maqsadi iqtisodiyotning barqaror rivojlantirish va oziq-ovqat mahsulotlari bozorlarini muvozanatlashtirishdan iborat.

Mintaqaviy darajadagi asosiy maqsad-aholining barcha guruhlari oziq-ovqatlarni o'rnatilgan me'yorlarga muvofiq iste'mol qilinishini kafolatlaydigan darajadagi daromadlar bilan ta'minlashdir.

Aholining ijtimoiy guruhlari (oilalar) darajasida oziq-ovqat mahsulotlarini ularning miqdori, assortimenti, sifati bo'yicha rasional me'yorlarga muvofiq ovqatlanishini ta'minlash zarur.

Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning har bir darajasida mazkur jarayonni boshqarish tegishli ma'muriy organlar tomonidan amalga oshirilishi kerak. Ushbu organlarning vazifalari zarur mahsulotlarni samarali ishlab chiqarish uchun; ularga qarashli hududlarda yashovchi aholining tavsiya etilgan miqdorda mahsulotni sotib olish imkonini beradigan daromadga ega bo'lishlari uchun; savdo tarmoqlariga oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berilishini ta'minlash uchun; mahsulotlarning sifati va xavfsizligini nazorat qilish uchun shart-sharoitlarni yaratishdan iborat.

Davlatlararo darajada oziq-ovqat muammolarini hal qilish boshqa mamlakatlarda oziq-ovqat taqchilligini bartaraf etishga ko'maklashishi bilan bog'liq. Bu uchun mamlakatlar davlatlararo hamkorlikda ishtirok etadilar, xalqaro oziq-ovqat xavfsizligini yaratishga hissa qo'shadilar. Bunda ular o'zlarining raqobatbardosh ishlab chiqarishlarini rivojlantirishni va hududlarning hamda barcha ijtimoiy guruhlarning (masalan, MDH) o'z-o'zini ta'minlashlarini

rag'batlantiradi. Oziqovqat xavfsizligining har bir darajasi o'zaro bog'liq va o'zaro bir-birini taqozo etuvchi ichki va tashqi omillar ta'sirida shakllanadi.

Ichki oziq-ovqat bozorida talab va taklif muvozanatini ta'minlash va davlat fondini shakllantirish, iqtisodiy rivojlanishni barqarorlashtirish davlatning oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan siyosatida o'z aksini topadi.¹

Oziq-ovqat xavfsizligiga erishish quyidagi muhim vazifalarni davlat tomonidan amalga oshirishni taqozo etadi:

1. Barqaror iqtisodiy sharoitni yaratish;
2. Samarali agrar siyosatni olib borish;
3. Barcha xo'j alik yurituvchi subyektlar uchun teng imkoniyatlarni yaratish;
4. Aholi bandligi sohasida samarali siyosatni olib borish;
5. Oziq-ovqatga ega bo'lishda tengsizlik va qashshoqlikni bartaraf etishga yo'naltirilgan ijtimoiy siyosatni olib borish;
6. Oziq-ovqat mahsulotlarini turli-tuman, barqaror va intensiv ishlab chiqarishga erishish, uning samaradorligini oshirish;
7. Xomashyo va oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va qayta ishlashda ilg'or texnologiyalarni joriy etishga ko'maklashish;
8. Hududlarni xomashyo va oziq-ovqat mahsuloti bilan o'zini ta'minlash va xalqaro mehnat taqsimoti afzalliklardan samarali foydalangan holda qishloq xo'jaligini joylashtirish va ixtisoslashtirishni takomillashtirish;
9. Faol tashqi iqtisodiy siyosatni olib borish, eksport-import faoliyatini optimallashtirish;
10. Agrar sektorni investisiyalash.

2 Oziq-ovqat xavfsizligi agrar siyosat tamoyili sifatida;

Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashni aholi oziq-ovqat mahsulotlarini olishidagi tegishli tahlikalarga sabab bo'luvchi tahdidlarning ta'siri bilan ham bog'lash zarur.

Tahdidlarni quyidagicha tasniflash mumkin:

> manbalari bo'yicha:

ichki manbalar-ASM uchun va yoki mamlakat hududida vujudga keladigan tahdidlar; **tashqi** - ASM dan mamlakatdan tashqarida joylashgan joyi.

¹ Саидова Д.Н., Рустамова И.Б., Турсунов Ш.А. “Аграр сиёсат ва озиқ-овқат хавфсизлиги”. Укув кулланма. Т.: “УзР Фанлар Академияси Асосий кутубхонаси” босмахонаси нашриёти, 2016. - 68 б.

> insonning hayot faoliyatiga munosabati bo'yicha:
obyektiv-uning faoliyatiga bog'liq bo'lmagan tahdidlar (tabiiy ofatlar);
subyektiv-bevosita insonning hayot faoliyati bilan, mexnat, ishlab chiqarish
va boshqarishni nooptimal tashkil etish bilan bog'liq tahdidlar.

> bashoratlash imkoniyati bo'yicha:

bashorat qilish mumkin bo'lgan va bashorat qilib bo'lmaydigan tahdidlar.

> ro'y berish ehtimoli bo'yicha:

real (istalgan vaqtda amalga oshishi mumkin),

potensial (ma'lum bir sharoitda yuz berishi mumkin) tahdidlar;

> oqibatlarini bo'yicha:

barcha uchun umumiy bo'lgan (mamlakatning butun hududida yoki uning ko'pchilik subyektlarida

namoyon bo'ladigan) va hududiy (hudud darajasida) hamda lokal (mahalliy miqyosdagi) tahdidlar;

kutilayotgan zararining miqdori bo'yicha: **uncha katta bo'lmagan** (ahamiyatsiz darajada), **katta** (ahamiyatli darajada), **qiyinchiliklarni keltirib chiqaradigan** va **halokkatli** zararlar; namoyon bo'lish sohasi bo'yicha:

qishloq xo'jaligi xomashyosi va oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish; hududlar aholisining oziq-ovqat ta'mini;

oziq-ovqat mahsulotlarini iste'mol qilish uchun iqtisodiy imkoniyatlarning mavjudligi; mamlakatlarda ishlab chiqarilayotgan tovarlarning raqobatbardoshligi (xarajatlar, sifat

bo'yicha); faoliyatning yo'nalishi va ta'sir ko'rsatuvchi omillarga bog'liq bo'lgan boshqa turlar.

ASMDa eng ahamiyatli tahlikalar:

> **makroiqtisodiy tahlikalar**, ular ASM iqtisodiyot investision jozibadorligining mamlaktimizda yaratilgan mahsulot raqobatbardoshligining pasayishi hamda tashqi iqtisodiy kon'yunkturaga bog'liqligini taqozo etgan;

> **texnologik tahlikalar-mamlakat** ASMning yetakchi mamlakatlardan texnologik rivojlanish darajasi bo'yicha;

> **agroekologik tahlikalar**, ular noqulay tabiiy-iqlim sharoitlari bilan hamda tabiiy va texnogen favqulodda vaziyatlarning oqibatlarini taqozo etgan;

> **tashqi savdo tahlikalari**, ularni narxlar va bozor kon'yunkturasining tebranishlari hamda boshqa mamlakatlarda davlatning qo'llab-quvvatlash choratadbirlarining qo'llanishi keltirib chiqaradi.

Aytib o'tilgan tahlikalarning mavjudligi mamlakat va hududlarning oziq-ovqat xavfsizligiga tahdidlarni yuzaga keltiradiki. bu tahdidlar oziq-ovqat

xavfsizligi bo'sag'aviy darajasiga erisha olmaslikka olib kelishi mumkin.

Oziq-ovqat xavfsizligining muhim tashqi tahdidlariga quyidagilarni kiritish mumkin:

- > **texnologik blokadalar**, ularning xavfi tashqi siyosiy muammolar va fan-texnika sohasidagi orqada qolishlar tufayli ortib borishi mumkin;
- > **uzoq va yaqin xorijdagi sotuv bozorlarining yo'qotilishi**;
- > boshqa mamlakatlarda oziq-ovqat mahsulotlarining ortiqcha miqdorda ishlab chiqarilish;
- > **boshqa mamlakatlardan iqtisodiy va moliyaviy qaramlik**. Alohida ahamiyat kasb etuvchi tahdidlar quyidagilardir:
 - > oziq-ovqat tovarlari bo'yicha import mahsulotlariga qaramlikning kuchayishi;
 - > iqtisodiyotning haddan tashqari ochiqligi;
 - > barcha darajalar (makro, mezo, mikro) da iqtisodiyotning moliyaviy-iqtisodiy beqarorligi.

Makrodarajada oziq-ovqat xavfsizligi mezonlari tarkibining quyidagi guruhlari farqlanadi:

1. Natural - asosiy oziq-ovqat mahsulotlari va ozuqaviy moddalar bo'yicha ishlab chiqarish, iste'mol, zahira ulush ko'rsatkichlari.
 2. Nisbiy -umumiy va alohida mahsulotlar bo'yicha optimal bazaviy darajadagi ishlab chiqarish (iste'mol) ko'rsatkichlari.
 3. Texnik-iqtisodiy - ASM va uning moddiy bazasi iqtisodiy holatini tavsiflovchi ko'rsatkichlar.
 4. Ijtimoiy-demografik qishloq joylarida mehnat resurslari dinamikasi va aholini takror ishlab chiqarish ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlari
 5. Ekologik-geografik- ASM absolyut va nisbiy samaradorligi tabiiy chegaralarini aniqlovchi ko'rsatkichlar.
- 6.1-jadvalda oziq-ovqat xavfsizligining mezonlari keltirilgan. Oziq-ovqat xavfsizligining bosh kafolatchisi davlatdir. Bunda davlat tomonidan yaratilgan don rezervi, ya'ni strategik zaxiramiz ayniqsa muhim ahamiyatga ega. Ushbu zaxira tarkibiga don bozoriga tartiblovchi ta'sir o'tkazishga, mazkur zaxirani sotib olish va yaratishga mamlakatimizdagi ishlab chiqaruvchidan oziqovqat uchun ajratilgan donni xarid qilinishining kafolatini ta'minlashga tovar kreditlarining ajratilishiga, donga, uni qayta ishlash mahsulotlariga va non mahsulotlariga bo'lgan talab bilan ularning taklifi o'rtasida nomutanosibliklar vujudga kelganda tovar intervensiyalarini o'tkazishga mo'ljallangan donli oziq-ovqatlar, donni qayta ishlash mahsulotlari va pul mablag'lari kiradi. Bir qancha olimlarning fikriga ko'ra donning davrga nisbatan zaxirasi 60 kun iste'mol qilinishi uchun yetarli miqdorda bo'lishi kerak. Bu taxminan bir yilda iste'mol qilinadigan don hajmining 17 foiziga teng.

3 Oziq-ovqat xavfsizligining milliy xavfsizlik tizimida o'rni;

Oziq-ovqat xavfsizligi milliy xavfsizlikning muhim tarkibiy qismidir, chunki u asosiy oziq-ovqat mahsulotlarining barqaror ishlab chiqarilishi va aholining undan foydalana olishini ta'minlaydi.

Davlat tomonidan hududlarni rivojlantirishni tartibga solish maqsadida qishloq xo'jaligini rivojlantirishni tartibga solish dasturlari ishlab chiqilib, amalga oshirilmoqda. Bunda quyidagi tartiblash usullaridan foydalanilmoqda:

- hududlarda mahsulot hajmi, qishloq xo'jaligi ekin maydonlari va hududlarning ixtisoslashuvini tartibga solish;

- qishloqda ijtimoiy va bozor infratuzilmasini vujudga keltirish;

- qishloq xo'jaligi yerlarining meliorativ ahvolini yaxshilash;

- qishloq xo'jaligi korxonalarini moddiy-texnika bazasini yaxshilash va mustahkamlash, ishlab chiqarishga xizmat ko'rsatish bo'yicha korxonalar tarmog'ini yaratish;

- tabiatni muhofaza qiluvchi va gidrotexnik qurilmalarni qurish;

- zarar ko'rib ishlovchi va past rentabelli qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyaviy qo'llab quvvatlash.

Qishloq xo'jaligida iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish dasturiga muvofiq qishloqda mulkdorlar sinfini, fermer xo'jaliklarini shakllantirish jarayonlari davom ettirildi, tuproq unumdorligini oshirish, seleksiya va urug'chilikni yaxshilash, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi hajmlarini o'stirish chora-tadbirlari ko'riladi.

O'zbekistonda aholining oziq-ovqat hamda qishloq xo'jaligi mahsulotlariga bo'lgan ehtiyojlarni to'la qondirish, oziq-ovqat bozoridagi barqarorlikni ta'minlash yo'lida faoliyat yuritadigan muhim tarmoq - agrar sohasida islohotlarni yanada chuqurlashtirish masalasiga katta e'tibor qaratilmoqda.

Oziq-ovqat mahsulotlarining 90 foiziga yaqini agrar sektor doirasida tayyorlanadi. Bunda paxta xomashyosining yalpi ichki mahsulot tarkibidagi salmog'i 1990 yildagi 15,9 foizdan, 2014 yilga kelib

1,8 foizga kamayishi yuz bergan bir paytda, donning ulushi esa mos ravishda 1,4 foizdan 2,0 foizga, sabzavotlar - 1,3 foizdan 2,3 foizga, mevalar - 0,7 foizdan 1,1 foizga ortishi ham oziq-ovqat mahsulotlarini ko'paytirish yo'nalishidagi harakat va qishloq xo'jaligi tarmog'ining ahamiyatini o'zida yaqqol aks ettiradi.

Mustaqillik yillarida respublika agrar tarmog'ida qonunchilikni takomillashtirish, shuningdek, qishloq xo'jaligini rivojlantirish borasidagi qator Davlat dasturlari, qonsepsiya va chora-tadbirlar majmuining hayotga tadbiiq etish natijasida qishloq xo'jaligi mahsulotlari hajmining aholi jon boshiga ishlab chiqarishning o'sib borishi ta'minlanmoqda.

O'tgan davrda respublikamizda qishloq xo'jaligi mahsulotlari miqdori o'sishi sur'atlari asosan intensiv omillar hisobiga yuz berganligini - qishloq xo'jaligi madaniyati ortib borishi, moddiy-texnik ta'minot, moliya-kredit tizimini takomillashtirish va xizmat ko'rsatish sohalarini rivojlantirish, mutaxassislar malakasini oshirishga qaratilgan tadbirlar hamda agrar ilm-fani yangiliklari va ilg'or tajribalarni joriy etishni davlat darajasida rag'batlantirib borish natijasi, deb qarashimiz lozim. Jumladan, paxta hosildorligi ushbu davrda 113 foizga, don ekinlari - 2,2 barobar, kartoshka - 2,4 barobar, sabzavot - 132 foizga, poliz ekinlari hosildorligi 170 foizga ortgan.

Mustaqillik yillarida fermerlik harakatiga ustuvorlik berilib, qishloqda mulkdorlar sinfini har tomonlama qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan agrar siyosat tufayli respublikada oziqovqat mahsulotlari iste'moli miqdori barqaror o'sib bordi. Demak, umumiy holatda amalga oshirilayotgan samarali tadbirlar natijasida qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmini barqaror ko'paytirish, ichki va tashqi bozorda sifatli hamda raqobatbardosh mahsulotlar yetkazib berilishiga erishildi. 2000-2014 yillar davomida aholi jon boshiga g'alla ishlab chiqarish 93,6 kg, kartoshka 39,5 kg, sabzavo 1,5 marta, meva va rezavorlar 37 kg, uzum 15,3 kg, poliz 29,5 kg, go'sht (tirik vaznda) 22,2 kg, sut 98,8 kg, tuxum 79,5 donaga ko'paydi.

O'tgan yillar ichida don, sabzavot, sut va tuxum mahsulotlarini aholi jon boshiga ishlab chiqarishda keskin o'sish kuzatilsa, meva va rezavorlar, uzum, poliz, go'sht va kartoshka mahsulotlarini ishlab chiqarish barqaror o'sish tomon bormoqda.

Mamlakatimizda har yili 16 million tonnaga yaqin meva va sabzavot yetishtirilmoqda. Aholi jon boshiga qariyb 300 kilogramm sabzavot, 75 kilogramm kartoshka va 44 kilogramm uzum to'g'ri kelmoqda. Bu optimal, ya'ni maqbul deb hisoblanadigan iste'mol me'yorida uch barobar ko'pdir.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan Oziq-ovqat dasturi aholining to'laqonli va mutanosib rasion asosida ovqatlanishini ta'minlashdek muhim vazifani hal etish imkonini berdi.

Iste'mol qilinadigan ovqatning tarkibi va rasionini yaxshilash boshqa omillar bilan birga aholi, avvalo, bolalar salomatligini tubdan yaxshilashga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Jahonda kamdan-kam uchraydigan tabiiy va tuproq-iqlim sharoitlarining uyg'unligi tufayli dunyodagi eng mazali va eng foydali meva-sabzavotlar faqat bizning mintaqamizda yeti shtirilishi mumkin.

4 Mamlakat va hududlar oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga ilmiy yondashuvlar va tamoyillar. Universal oziq-ovqat bilan ko'mak dasturlari.

Mamlakatimiz seleksionerlari sabzavot, poliz ekinlari va kartoshkaning 170 dan ortiq navini, meva va rezavor ekinlar va uzumning 175 ta yangi navini yaratdilar. Istiqlol yillarida g'alla yetishtirish hajmi 1 million tonnadan 8 million tonnaga yetdi va O'zbekiston g'alla eksport qiladigan mamlakatlar qatoridan joy egalladi. Avvallari mamlakatimiz aholisini boqish uchun 5 million tonna bug'doy chetdan sotib olinardi. Mamlakatimiz aholisining qariyb 10 million kishiga yoki 30 foizdan ortiq ko'payishiga qaramasdan, jon boshiga to'g'ri keladigan go'sht iste'molini 1,3 barobar, sut va sut mahsulotlarini 1,6 karra, kartoshkani 1,7 barobar, sabzavotlarni 2 martadan ziyod, mevalarni qariyb 4 barobar oshirish imkonini berdi. Marketing va jahon bozorlariga chiqish bo'yicha yangi texnologiyalarni joriy qilish borasida amaliy yordam ko'rsatildi.

O'zbekistonda hozirgi zamon qishloq xo'jaligini isloh qilishning muhim siyosiy xususiyatini ko'zda tutgan holda davlatimiz rahbari shunday deb ta'kidlagan: «Bugun shuni chuqurroq anglamoqdamizki, umuman jamiyatimizning yangilanishi samaradorligi, mamlakatimizdagi demokratik jarayonlarning rivojlanishi darajasi qishloq xo'jaligini isloh qilishning qanchalik muvaffaqiyatli kechayotganligiga, bu jarayon qishloq hayotining barcha jabhalariga qanchalik chuqurroq singib borayotganligiga bog'liq». Ma'lumki, iqtisodiyotning real sektori korxonalarini ko'llab-quvvatlash, ularning barqaror faoliyatini ta'minlash, eksport salohiyatini oshirish, o'z mahsulotlarini ishlab chiqarish ko'lamini kengaytirish bo'yicha ko'zda tutilgan qo'shimcha choralar ichki manbalar hisobidan mamlakatimiz oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash uchun ishonchli zaxiralarni shakllantirish imkonini bermoqda. Bu esa jahon bozorlarida asosiy oziq-ovqat mahsulotlari narxi oshishi sharoitida alohida muhim ahamiyat kasb etadi. «Qishloq xo'jaligi tadqiqotlarini mingyillik rivojlanish maqsadlariga erishishga qayta yo'naltirish: xalqaro va mintaqaviy tajriba» mavzuidagi xalqaro ekoforumda deklarasiya qabul qilindi. Undan oziq-ovqat xavfsizligi, o'rimdan keyingi ishlov berish texnologiyasi, foydani oshirish uchun qo'shimcha qiymatni yaratish, ekinlarning hosildorligini oshirish, kompleks dehqonchilik yondashuvlarini ishlab chiqish, qishloq xo'jaligi aylanmasida Orol dengizining qurigan o'zanidan foydalanish maqsadida tadqiqotlar olib borish kabi yo'nalishlar bo'yicha tavsiyalar o'rin olgan. Bunga, shuningdek, qimmatli genetik resurslarni saqlash, tabiiy resurslardan ekologik samarali foydalanish, mintaqaviy va xalqaro miqyoslarda ijtimoiy-iqtisodiy ilmiy tadqiqotlar olib borish va hamkorlik kabi masalalar kiritilgan. Bular O'zbekistonda yaratilgan ekologik harakat vazifalari hisoblanadi.

Mamlakatimizda qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish orqali tarmoqni rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlari O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ishlab chiqilgan «Demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi»da bayon etilgan. Ushbu konsepsiyada belgilab berilgan ustuvor vazifalar asosida O'zbekiston Respublikasi Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan dasturda 2011-2015 yillar mobaynida:

1) qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini 1,3 marta oshirish, uning mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi ulushini 17,5 foizdan 13,5 foizga pasaytirish;

2) qishloq xo'jaligida ilg'or agrotexnologiyalar, resurslarni tejaydigan usullarni joriy etish, seleksiya va urug'chilik tizimini rivojlantirish hisobidan ekinlar hosildorligini oshirish ko'zda tutilgan. Bunda mineral o'g'itlardan foydalanish samaradorligini 15 foizga oshirish, suv sarfini 12 foizga kamaytirish;

3) meva-sabzavot tayyorlashni 1,5 barobar, kartoshka yetishtirishni 1,4 barobar, poliz va uzumni 1,3 barobar ko'paytirish;

4) naslchilik ishlarini takomillashtirish, ozuqa bazasini mustahkamlash, zamonaviy texnologiyalar va modernizatsiya natijasida naslchilik xo'jaliklari sonini 2,5 barobar, ozuqa ekinlari maydonini 1,3 barobar oshirish;

5) zooveterinariya punktlarini zamonaviy jihozlash, xizmatlar sifatini oshirish hisobidan chorva mollari sonini 1,3 barobar, go'sht va sut mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini 1,3 marta oshirish;

6) parrandachilik va baliqchilik tarmoqlari rivojiga alohida ahamiyat qaratib, parrandalar sonini 1,8 marta oshirib, 670 ta baliqchilik xo'jaligi tashkil etish;

7) qishloq xo'jaligi mahsulotlarini saqlash quvvatlarini va qayta ishlash hajmini kengaytirish tadbirlari doirasida qishloqlarda zamonaviy minitexnologiyalar negizida qayta ishlash korxonalarini ishga tushirish orqali meva-sabzavot konservalari ishlab chiqarishni 1,7 barobar, go'sht konservalarini 2,2 barobar, kolbasa mahsulotlarini 1,8 barobar, sut mahsulotlarini 1,9 barobar oshirish;

8) sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash jamg'armasi mablag'lari hisobidan meliorativ inshootlarni qurish, rekonstruksiya qilish va ta'mirlash, tomchilatib sug'orish tizimini yo'lga qo'yish va melioratsiya texnikalarini xarid qilish bo'yicha qariyb 500 million dollarga teng bo'lgan loyihalar hisobidan 1,4 million gektar yer maydonining meliorativ holatini yaxshilash;

9) qishloq xo'jaligi texnikasi parklarini kengaytirish, ularni sifat jihatdan yangilash, fermerlarni unumli qishloq xo'jaligi texnikalari bilan ta'minlash,

xizmat sifatini yaxshilash kabi strategik ahamiyatga ega bo'lgan muhim prognoz vazifalari belgilangan.

Mavzu bo'yicha savollar:

1. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda davlatning iqtisodiy roli nimalarda namoyon bo'ladi?
2. Oziq-ovqat xavfsizligining milliy xavfsizlik tizimida o'rnini tavsiflang.
3. Oziq-ovqat xavfsizligi tushunchasiga ta'rif bering.
4. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning mezonlari va parametrlari qanday belgilanadi?
5. O'zbekistonda oziq-ovqat mahsulotlari bilan o'zini ta'minlash qanday maqsad va vazifalarni ko'zda tutadi?